

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

HOBOKEN – OUDESTRAAT

A. DEVROE
NOVEMBER 2018

COLOFON

Project

Archeologienota – Hoboken, Oudestraat

Opdrachtgever

DEMOCO
Herkenrodesingel 4b
3500 Hasselt

Opdrachtnemer

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE 0680.617.128

Erkende archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2018 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever.

INHOUD

Inhoud	0
1. Gemotiveerd advies	1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem	2
2.1. Inleiding	2
2.2. Administratieve gegevens	3
2.3. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	3
2.4. Proefsleuvenonderzoek.....	4
2.4.1. Vraagstelling en onderzoeksdoelen	4
2.4.2. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	4
2.5. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk.....	6
3. Figurenlijst	7

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Het projectgebied ligt ten zuidwesten van Antwerpen, in de gemeente Hoboken. In het oosten grenst het projectgebied aan de Oudestraat. Het terrein is momenteel grotendeels bebouwd.

Het projectgebied ligt op de overgang van het hoger gelegen Wilrijk naar de lager gelegen Schelde. Op ca. 1,5 km naar het westen ligt de Schelde, op ca. 1,2 km naar het oosten de Hollebeek. Het terrein kent beperkte hoogteverschillen. Op de bodemkaart wordt bebouwde zone weergegeven. Landschappelijk is het terrein gunstig gelegen, op een hogere rug nabij het centrum van Hoboken. In functie van steentijdsites bevindt het projectgebied zich vrij ver van waterlopen waardoor het archeologisch potentieel voor deze periode eerder als laag wordt ingeschat. In de omgeving staan verschillende archeologische vondstlocaties aangeduid. Het gaat voornamelijk om locaties die op basis van cartografische bronnen werden aangeduid. In de nabije omgeving werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het is dan ook moeilijk om in te schatten in hoeverre sporen van oudere periodes aangetroffen kunnen worden. Gezien de ligging kunnen sporen verwacht worden vanaf de metaaltijden. Vanaf de 12de eeuw concentreerde de bewoning zich vermoedelijk in het centrum van Hoboken. Vanaf de 18de eeuw wordt het projectgebied weergegeven als akkerland, hoewel de naam Heidestraat mogelijk op vroeger heidegebied wijst. Vanaf het einde van de 19de, maar vooral in het midden van de 20ste eeuw raakte het terrein bebouwd. Dit gebeurde eerst in het westen en later in het oosten. Op basis van de luchtfoto's kan men stellen dat de westelijke zone enige wijzigingen kende doorheen de tijd. Dit lijkt overeen te komen met de twee boringen die geplaatst werden en wijzen op een verstoring tot 1m diepte. In de oostelijke en zuidelijke zone kan men slechts een verstoring van 50 cm opmerken in de drie geplaatste boringen. Het archeologisch niveau bleef hier vermoedelijk dan ook bewaard. In de noordwestelijke zone kunnen diepere sporen nog bewaard zijn.

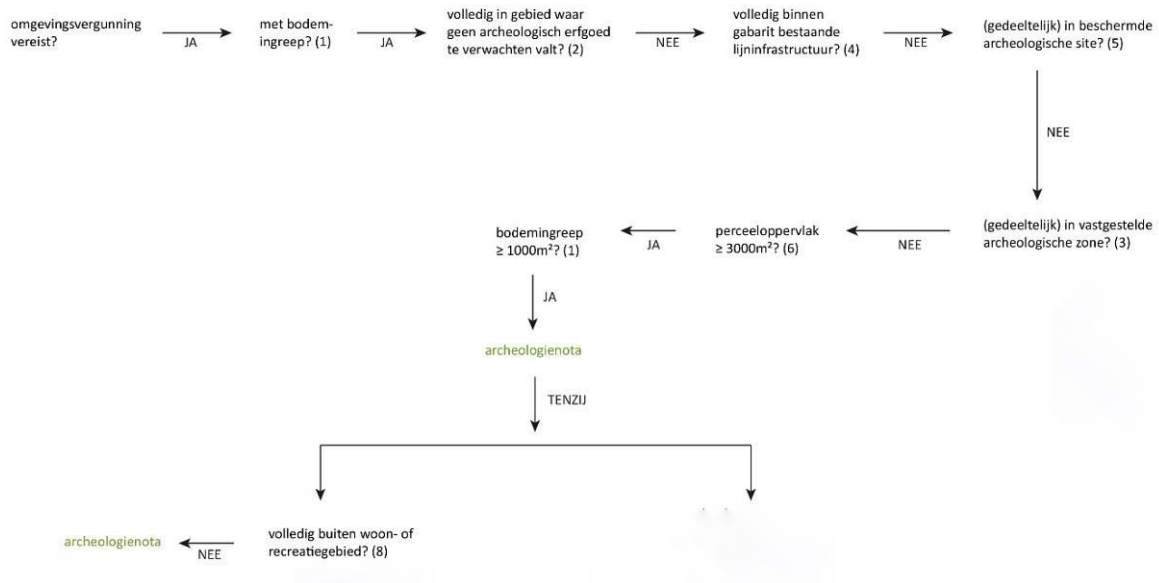
Ter hoogte van het projectgebied zal men ter hoogte van de geplande werken 30 tot 80 cm diep gaan. Ter hoogte van de kelder zal men tot 3,70 m diep gaan. Op basis van de uitgevoerde boringen kan men verwachten dat de geplande werken vanaf ca. 50 cm diepte het archeologisch niveau zullen raken. Indien archeologische resten aanwezig zijn zullen deze dan ook verstoord worden. In bepaalde zones zal men iets minder diep gaan, maar zeker in een eerste fase kan men beter het volledige projectgebied onderzoeken aangezien dit naar kostprijs weinig verschilt en men ook rekening dient te houden met de afbraak van de gebouwen en verhardingen waarbij men mogelijk toch iets dieper dient te gaan.

Gezien de verstoring die de geplande werken teweeg zullen brengen, het archeologisch potentieel en de mogelijke kenniswinst is bijkomend onderzoek noodzakelijk. Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen aangezien het projectgebied nog bebouwd is.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

2.1. INLEIDING

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen waarbij de voorwaarden voldoen aan art. 5.4.1. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. © A. Devroe 2018

2.2. ADMINISTRatieve GEVEENS

Locatie: Provincie Antwerpen, Hoboken, Oudestraat 101-103, Heidestraat 35

Bounding box: punt 1 (NW) – X 148957,195 Y 207206,933

Punt 2 (ZO) – X 149149,371 Y 207162,993

Kadaster: Antwerpen, afdeling 38, Hoboken, afdeling 3, sectie B, percelen 469c6, 471p2, 471y4

Oppervlakte projectgebied / geplande werken: ca. 6995 m²

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. © Cadgis 2018

2.3. ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek geeft voornamelijk goede resultaten op droge leembodems. Deze methode is vrij duur en aangezien in dit geval moeilijk na te gaan is wat het archeologisch potentieel is, kan het een duur onderzoek worden die weinig oplevert. Op basis van de kosten-batenanalyse en het feit dat gezien de bodemgesteldheid dit geen ideale ondergrond is werd dit onderzoek niet voorgesteld.

Een veldkartering is vooral nuttig op landbouwgronden die net geploegd worden. Dit is hier niet het geval en bovendien geeft een veldkartering enkel een beeld van de bovenste laag. Bovendien kunnen periodes met weinig vondstmateriaal op deze manier niet gedetecteerd worden. Deze methode wordt dan ook niet geadviseerd.

Onderzoeken in functie van steentijd (verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek en proefputten ifv steentijd) lijken niet nuttig. Op basis van het bureauonderzoek werd de kans op steentijdsites eerder als laag ingeschat gezien er geen waterlopen vlakbij aanwezig zijn. Kleinere activiteitszones kunnen niet uitgesloten worden, maar gezien de kans op het aantreffen hiervan klein is wordt dergelijk onderzoek niet geadviseerd omwille van de kosten-batenanalyse.

Landschappelijk bodemonderzoek zou hier nuttig kunnen zijn aangezien er deels verstoringen verwacht worden. Een goed beeld van de verstoring kan men beter krijgen d.m.v. een proefsleuvenonderzoek en bovendien krijgt men dan meteen een goed zicht op eventueel aanwezige sporen. Er wordt dan ook geadviseerd om geen landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren en meteen over te gaan op een proefsleuvenonderzoek.

2.4. PROEFSLEUVENONDERZOEK

2.4.1. VRAAGSTELLING EN ONDERZOEKSDOELEN

Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein. Op basis van het bureauonderzoek kon niet aangetoond worden of een archeologische site aanwezig is of niet, maar via dit onderzoek kan het archeologisch potentieel nagegaan worden.

Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem , beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Is er een bodemkundige verklaring voor de (partiële) afwezigheid van archeologische sporen?
- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de occupatie?
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

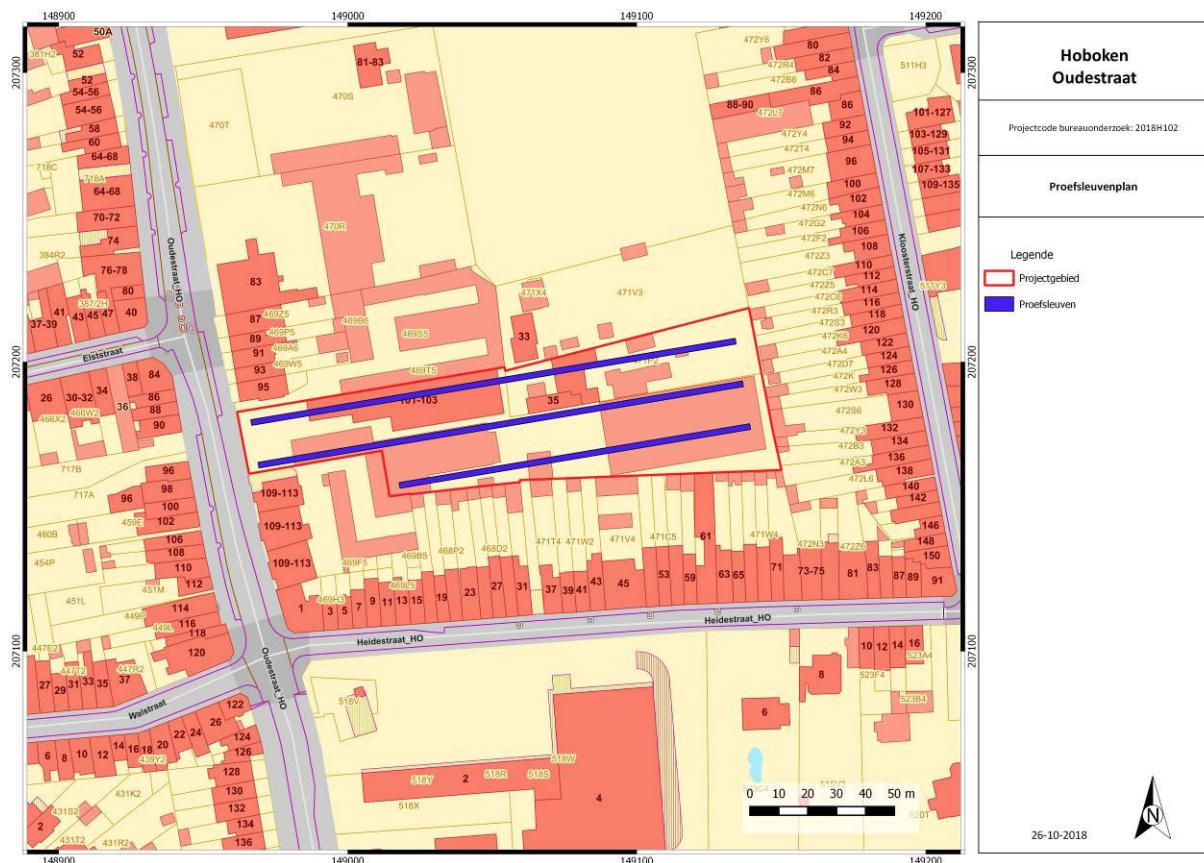
2.4.2. ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIEKEN

Het onderzoeksgebied zal door middel van parallelle continue proefsleuven onderzocht worden onder begeleiding van een erkend archeoloog. Het proefsleuvenonderzoek kan pas van start gaan na de afbraak van de bestaande gebouwen. Deze worden afgebroken tot de vloerplaat. Het uitbreken van de vloerplaat gebeurt onder begeleiding van de veldwerkleider. Aanwezige kelders blijven

behouden tot na het archeologisch vooronderzoek. Verharding in beton kan eveneens verwijderd worden onder begeleiding van de veldwerkleider.

Het vooronderzoek met ingreep in de bodem wordt enkel uitgevoerd in omstandigheden die toelaten om de handelingen uit de Code van Goede Praktijk uit te voeren op een wijze zoals ze daarin beschreven zijn.

De sleuven worden ongeveer west-oost georiënteerd. De sleuven hebben een breedte van 2 m en een maximale afstand van 15m van middelpunt tot middelpunt. Centraal worden de sleuven onderbroken om de toegang tot de achterliggende garages in het noorden te vrijwaren (niet op het sleuvenplan aangeduid). Er zal minstens 10% van het onderzoeksgebied door middel van proefsleuven onderzocht worden, aangevuld met 2,5% dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Een keuze voor of tegen het aanleggen van dwarssleuven en/of kijkvensters wordt gemotiveerd in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Kijkvensters en/of dwarssleuven kunnen bijvoorbeeld aangelegd worden om na te gaan of aangetroffen paalkuilen deel uitmaken van een structuur, maar kunnen evenzeer aangelegd worden om een meer exacte afbakening van een archeologische site te bekomen. Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek zou blijken dat het terrein grondig verstoord is, dient overgeschakeld te worden op proefputten om de verstooring in kaart te brengen. Indien afgeweken wordt van de richtlijnen betreffende de positie van proefsleuven en/of de aanleg van de bijkomende uitbreidingen wordt dit duidelijk gemotiveerd in het Verslag van Resultaten van het proefsleuvenonderzoek.

Figuur 3: Voorstel proefsleuven. © A. Devroe 2018

De aanleg van de sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 2 m breed. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt

momenteel van uitgegaan dat het om een site zonder complexe verticale stratigrafie gaat en er maar één niveau aanwezig is. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van de werkputten en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om de interpretatie van het spoor te verifiëren en om de diepte te bepalen. Per sleuf wordt een profielput aangelegd. De spreiding van de profielputten gebeurt op een wijze die toelaat de bodemopbouw van heel het onderzoeksgebied te beschrijven. De referentieprofielen worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam. Elk vlak wordt met de metaaldetector geprospecteerd overeenkomstig de bepalingen in de Code van Goede Praktijk. De aanwezigheid van een steentijdsite kan niet uitgesloten worden. Tijdens het vooronderzoek dient er daarom aandacht geschonken te worden aan concentraties van lithische artefacten. Indien lithische vondsten aangetroffen worden dient ingeschat te worden of het om verspreide vondsten gaat of om een activiteitszone. Steentijdvondsten worden driedimensionaal ingemeten. Deze vondsten en concentraties worden aan een specialist voorgelegd om een verdere waardering van het terrein te bekomen. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plasticfolie zodat ze, indien er een vervolgonderzoek volgt, niet verder worden aangetast of vergraven vooraleer ze verder onderzocht worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.5. VOORZIENE AFWIJINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. © A. Devroe 2018	2
Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. © Cadgis 2018	3
Figuur 3: Voorstel proefsleuven. © A. Devroe 2018	5